
ESPINO LÓPEZ, Antonio (2013). *La Guerra de Successió a Catalunya, 1704-1714*. Catarroja-Barcelona: Afers, 220 p.

Antoni Espino planteja a la conclusió del seu treball l'interrogant de si no hi hauria hagut possibilitat –un anys abans del traspàs del rei austríac Josep I– d'estabilitzar el domini territorial – «repartiment de territoris» (p. 201)– entre les tropes de l'Imperi (austriacista) i el de les Dues Corones (filipista). Com se sap, arran de la mort del monarca austríac, l'arxiduc Carles III hagué d'abandonar el Principat per garantir el manteniment de l'equilibri polític europeu: domini de la casa d'Anjou *versus* domini de la casa austríaca o d'Habsburg. L'any 1711 marca l'abans i el després de la contesa entre ambdós imperis i, fonamentalment, entre dos models polítics.

L'interrogant d'Espino no és menor. Més enllà del fet que la història anà com anà, voldria dir que l'arxiduc Carles, és clar, pensava exclusivament en termes geopolítics i que tal vegada allò fonamental, més que salvaguardar els territoris de l'antiga Corona d'Aragó, era controlar Castella i la seva nova capital política, Madrid. Com també ho era per a Felip V. L'evolució militar, però, era una metàfora de l'estratègia política.

La lluita militar entre 1704 i 1714, objecte de l'acurada recerca

d'aquest historiador, explica tàctiques de neutralització en termes de cercles concèntrics, de terra cremada i de repressió, característiques pròpies d'una llarga guerra de desgast. Però la confrontació entre ambdós exèrcits explica els vessants polític i social de la contesa. De fet, més que no pas guerra civil, la lluita contra la invasió de l'exèrcit francoespanyol al País Valencià i al Principat fou guerra social en clau de defensa ideològica d'uns paràmetres que els coetanis concebien com a resistència emparada en el binomi *Pàtria i Llibertat*. Cal especificar quin tipus de guerra civil existí car, en principi, en un desencadenant bèl·lic sempre existeix un alineament social entre fronts. En aquest sentit, el títol de l'estudi és molt adient, ja que, per sintètic, reflecteix la lògica dels interessos polítics i institucionals que els austriacistes, o maulets, defensaven contra els absolutistes o filipistes. L'atenció en aquesta base social és determinant més que no pas centrar el debat en les elits polítiques (que és el que limita del tot insuficientment el relat limitat a una guerra de successió dinàstica).

Aquest aspecte explica que, un cop ocupada Barcelona, el règim de substitució de l'aparat estatal català es realitzés amb l'ocupació dels càrrecs de nova planta per part de l'alta noblesa (p. 197). Aquesta dada, els botiflers

—aportada per Espino—, és molt rellevant perquè delimita ben clarament quin espectre social fou el beneficiari del règim d'imposició borbònic, en detriment —factor també explicat per l'autor— del teixit menestral i econòmicament dinàmic del Principat i, en concret, de Barcelona: «Fins llavors un patriciat urbà conformat pels ciutadans honrats, membres dels diversos oficis mercantils i la gent més ben situada dels gremis barcelonins, amb poques excepcions, havien governat Barcelona des de l'Edat Mitjana. També això s'acabava» (p. 197). Aquest aspecte final explica, doncs, que la guerra tingués un pregon sentit de classe. La ruptura social, però, no fou obstacle perquè després dels decrets de Nova Planta (1707-1715-1716) hi hagués una reconstrucció —via sociabilitat econòmica i cultural— de la societat civil. L'eixida al daltabaix polític provingué de la base social, no pas del regalisme borbònic (nota predominant en la historiografia que considera que Espanya és la *nació* (política) i que el Principat és una *pàtria*, és a dir, un fet estrictament cultural).

L'estudi *Pàtria i Llibertat* exposa que la guerra militar era un conflicte polític internacional. Un conflicte que delatava —i delata— que Europa era —i és— un trencaclosques que no obeeix cap racionalitat, sinó els interessos dels estats. No es tractava úni-

cament de la successió dinàstica, es tractava de la lluita entre el model del constitucionalisme civil català contra l'absorcionisme repressiu castellano-espanyol. Aquell context explica la situació present...

Xavier FERRÉ

SANTACANA, Carles (2014). *Josep Tarradellas. L'exili 1 (1939-1954)*, Barcelona: Dau, 530 p.

L'exhaustiu estudi introductori de l'historiador Carles Santacana aporta elements biogràfics contextualitzadors que remetent a una conjuntura política prou significativa pel que fa al sentit de la continuïtat del regim estatutari —o no— respecte de l'ensulsiada de 1939. En aquest sentit, les vies legalista (Josep Tarradellas) i autodeterminista (Carles Pi i Sunyer), remetent a dos projectes que depassaran, amb el temps, l'anàlisi d'un conflicte polític, primer sota la República espanyola i, després, sota el postfranquisme.

Amb tot, de l'exposició de l'estudi introductori —i del substancial annex documental— es desprèn la biografia política del dirigent republicà quant a la seva funció —després d'haver superat una ordre d'extradició (1941)— com a secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya en